

УДК 341.75:341.238:316.77-044.372 “364”
DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2026.65.48>

ДИПЛОМАТИЧНИЙ ЕТИКЕТ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ТРАНСФОРМАЦІЯ НОРМ І ПРАКТИКИ

Оксана Онищук

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
факультет міжнародних відносин,
кафедра європейських та регіональних студій
вул. Січових Стрільців, 19, м. Львів, 79000, Україна
<https://orcid.org/0009-0000-9838-8143>*

У статті досліджуються особливості функціонування дипломатичного етикету в умовах воєнного стану й аналізуються основні напрями трансформації його норм і практик під впливом сучасних військово-політичних викликів. Актуальність дослідження зумовлена тим, що повномасштабна війна змінює умови діяльності державних інституцій, зокрема дипломатичної служби, що потребує адаптації традиційних протокольних правил до нових безпекових та організаційних реалій. Метою роботи є з'ясування специфіки функціонування дипломатичного етикету під час воєнного стану, а також визначення характеру змін у його практичному застосуванні.

У дослідженні використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема аналіз і синтез для узагальнення теоретичних підходів до дипломатичного етикету, порівняльний метод для зіставлення його функціонування в мирний і воєнний періоди, а також елементи інституційного аналізу для оцінки впливу воєнного стану на діяльність дипломатичних установ. Теоретичну основу становлять положення міжнародного права, насамперед Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 року та Віденської конвенції про консульські зносини 1963 року, а також норми національного законодавства України у сфері дипломатичної служби.

У статті розглянуто основні принципи дипломатичного етикету та проаналізовано, як вони реалізуються в умовах воєнного стану. Доведено, що ці принципи залишаються незмінними навіть у період війни, тоді як трансформації зазнають передусім зовнішні форми дипломатичної практики. Зокрема, відбувається скорочення урочистих заходів, зміна формату офіційних зустрічей, зростання ролі дистанційних комунікацій і посилення безпекових вимог під час протокольних заходів.

Окрему увагу приділено практиці України у 2022–2026 роках, яка демонструє адаптацію дипломатичного етикету до умов воєнного часу. Показано, що, попри трансформацію церемоніальних елементів, правова основа дипломатичних процедур залишається незмінною, а протокол продовжує виконувати функцію підтримання стабільності міжнародних відносин. Зроблено висновок, що дипломатичний етикет у період воєнного стану не втрачає своєї ролі, а трансформується в більш стриману, прагматичну та безпеково орієнтовану форму, зберігаючи водночас фундаментальні принципи міжнародної дипломатичної практики.

Ключові слова: дипломатичний етикет, воєнний стан, дипломатичний протокол, міжнародні відносини, публічна дипломатія, кризова комунікація, безпека.

Мета статті полягає у з'ясуванні особливостей функціонування дипломатичного етикету в умовах воєнного стану та визначенні основних напрямів трансформації його норм і практик під впливом військово-політичних викликів.

Дипломатичний етикет традиційно розглядається як система усталених правил поведінки, що регулюють офіційне спілкування між представниками держав. Його значення важко переоцінити: саме через дотримання протокольних норм держави демонструють

взаємну повагу, визнають суверенітет одна одної та підтримують конструктивний діалог. У мирний час дипломатичний етикет виконує стабілізуючу функцію, створюючи передбачуване середовище для міжнародної взаємодії.

Запровадження воєнного стану суттєво змінює умови функціонування державних інституцій, зокрема дипломатичної служби. Питання безпеки виходять на перший план, а багато звичних форм комунікації виявляються неможливими або небажаними. У цих обставинах постає проблема: яким чином зберегти базові принципи дипломатичного етикету, не порушуючи водночас вимог національної безпеки й оперативності управлінських рішень?

Воєнний стан, як особливий правовий режим, передбачає низку обмежень, що безпосередньо впливають на протокольну діяльність. Скасовуються або переносяться офіційні візити, обмежується проведення урочистих заходів, змінюється порядок прийому іноземних делегацій. Підвищений рівень загроз вимагає нових підходів до організації дипломатичних контактів. Тож дипломатичний етикет опиняється в ситуації, коли традиційні форми потребують гнучкої адаптації.

У статті використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Застосовано аналіз і синтез для узагальнення теоретичних підходів до розуміння дипломатичного етикету. Порівняльний метод дав змогу зіставити практику функціонування протокольних норм у мирний і воєнний періоди. Також використано елементи інституційного аналізу для оцінки впливу воєнного стану на діяльність дипломатичних установ.

Наукова новизна полягає у комплексному осмисленні дипломатичного етикету як динамічної системи норм, що трансформується під впливом воєнного стану, а не залишається суто формалізованим набором усталених протокольних правил. У роботі вперше в межах вітчизняного наукового дискурсу акцентовано увагу на взаємозв'язку між безпековими обмеженнями воєнного часу й еволюцією етикетних практик у сфері міжнародних відносин.

Дипломатичний етикет – це набір формальних правил та церемоніальних норм, система поведінкових, протокольних і символічних практик, що забезпечують стабільність і передбачуваність міжнародних відносин. Він охоплює як формальні процедури (порядок прийому іноземних делегацій, вручення вірчих грамот, протокольну послідовність у спілкуванні), так і неформальні аспекти: знак поваги до культури партнерів, звичаї ввічливості, увагу до символічних деталей тощо [1, с. 30].

Як стверджує М. Несправа, незалежно від умов (мирних чи воєнних), етикет базується на кількох фундаментальних принципах:

1. Принцип старшинства. Цей принцип, що широко використовується в дипломатичному протоколі, визначає черговість представників держав на заходах відповідно до їхнього дипломатичного рангу або дати прибуття. Він забезпечує порядок і передбачуваність.

2. Принцип взаємності. Взаємність полягає в тому, що одна держава надає дипломатичні привілеї та імунітети іншій у тій мірі, у якій ті надаються її представникам у відповідь. Саме цей принцип лежить в основі дипломатичних привілеїв та імунітетів.

3. Принцип поваги суверенітету. Додержання цього принципу – невтручання в внутрішні справи приймаючої держави [1, с. 35].

У воєнний час ці принципи не втрачають цінності; навпаки, вони стають основою для побудови конструктивних відносин у складних умовах.

У мирний час дипломатичний етикет функціонує на засадах широкого міжнародного консенсусу. Його правила закріплені як у загальних нормах міжнародного права, так і в практиці взаємодії держав. Протокольні норми забезпечують координацію ролей

і визначають місце кожної сторони в офіційних заходах, а також впорядковують процедури, які несуть культурне та політичне значення.

У цьому контексті важливо усвідомлювати, що дипломатичний етикет є не статичною «цитаделлю традицій», а динамічною системою, котра реагує на зміни в міжнародних відносинах. Саме ця здатність до адаптації стає критичною під час воєнного стану, коли звичні форми взаємодії часто виявляються недоцільними або навіть небезпечними.

Для розуміння механізмів функціонування дипломатичного етикету потрібно окреслити основні міжнародно-правові й національні джерела, які його регламентують.

Одним із фундаментальних міжнародно-правових документів є Віденська конвенція про дипломатичні зносини (ВКДЗ). Конвенцію було прийнято на міжнародній конференції у Відні, яка проходила в період з 2 березня по 18 квітня 1961 року. У конференції взяла участь 81 держава, близько 40 з них підписали конвенцію [2].

Конвенція встановлює базові правила, що регламентують дипломатичні відносини, привілеї та імунітети дипломатичних представників, порядок акредитування та завершення дипломатичної місії. Хоча конвенція безпосередньо не деталізує всі аспекти протоколу, вона містить принципи, які створюють основу дипломатичного етикету:

- невтручання у внутрішні справи;
- взаємна повага до держав-господарів;
- взаємність у застосуванні привілеїв та імунітетів тощо.

Іншим значущим міжнародним документом є Віденська конвенція про консульські зносини 1963 року, яка регламентує правовий статус консульських установ і посадових осіб. Хоча консульська служба має свої специфічні функції, конвенція також містить положення, що впливають на протокольну поведінку консульських працівників під час офіційних заходів та публічної дипломатії [3].

Ці дві конвенції слугують юридичною опорою для встановлення дипломатичного етикету як сукупності правил, котрі, хоч і не завжди імперативно прописані, сприймаються як загальноприйняті стандарти в міжнародних відносинах.

У національному правовому полі України дипломатичний етикет репрезентують низка нормативних актів:

1. Закон України «Про дипломатичну службу» визначає правові засади діяльності дипломатичних установ, статус дипломатичних працівників, їх обов'язки, а також загальні принципи функціонування служби. Закон не деталізує всі аспекти етикету, але створює нормативну базу для протокольної діяльності [4].

2. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» визначає європейську та євроатлантичну інтеграцію як ключові стратегічні цілі. Дипломатія базується на принципах міжнародного права захисту національних інтересів розвитку партнерства та зміцненні демократії. Основні напрями передбачають відкритість, рівноправність та забезпечення безпеки держави [5].

На рівні виконавчої влади Міністерство закордонних справ України затверджує інструкції про порядок здійснення протокольних заходів. Ці внутрішні документи деталізують організацію офіційних заходів, порядок прийому делегацій, планування порядку денного, взаємодію з іншими держорганами. Хоч вони не є публічними нормативними актами в загальнодержавному сенсі, саме ці інструкції визначають конкретну поведінку дипломатичних службовців під час протокольної діяльності.

Також слід згадати про практично сформовані звичаї міжнародної ввічливості та дипломатичного протоколу, серед яких – принципи старшинства, взаємності, поваги до національних символів і культурних традицій. Ці звичаї інтегровані в повсякденну

дипломатичну практику й відіграють важливу роль як у мирний час, так і під час воєнного стану.

У мирний час дипломатичний етикет визначає:

- порядок акредитації дипломатичних представників шляхом подання вірчих грамот Президентів приймаючої держави;
- протокольну ієрархію на державних заходах, яка базується на дипломатичних рангах, даті прибуття, функціональних обов'язках;
- правила ведення офіційних прийомів і зустрічей, включно з форматом виступів, посадкою гостей, музичним супроводом, державними символами;
- поведінку під час державних свят і пам'ятних дат, коли послы та інші представники іноземних держав зазвичай запрошуються на урочисті заходи;
- взаємність привілеїв та імунітетів, які забезпечують безперешкодну діяльність дипломатичних місій.

Ці моменти формують передбачуване середовище, у якому дипломатичні представники можуть реалізовувати свої функції без зайвих протиріч та непорозумінь [6].

Воєнний стан – це особливий правовий режим, який встановлюється у країні для забезпечення безпеки й оборони. Він впливає не тільки на внутрішні процедури, а й на діяльність дипломатичних установ.

В умовах воєнного стану урочисті заходи, що традиційно супроводжують дипломатичні відносини (національні святкування, прийоми, бали, культурні презентації), суттєво скорочуються або (найчастіше) зовсім скасовуються. Причина цього не лише в економії ресурсів чи безпеці – йдеться про зміну функціонального сенсу таких заходів. Мирні церемоніальні події, що були покликані зміцнювати культурні й соціальні зв'язки, у воєнний час можуть сприйматися як недоречні, надмірно витратні або навіть ризиковані з погляду безпеки.

Як стверджують Н. Романюк, В. Кухарик, процедура вручення вірчих грамот зазвичай відбувається у форматі офіційної церемонії за участю представників РНБО, МЗС, інших державних органів [7, с. 50]. У воєнний час такий формат може бути скорегований – вручення може відбуватися в більш стриманій обстановці, без численної делегації, у безпековому режимі. Однак юридична суть процесу залишається незмінною: акредитація відбувається згідно з нормами, а приймаюча держава визнає повноваження іноземного посла.

Важливо підкреслити, що у воєнний період значно зростає роль дистанційних форматів. Відеоконференції, захищені канали зв'язку й інші технологічні засоби стають не просто альтернативою, а часто єдиною можливістю для оперативного обміну інформацією між дипломатами й урядовцями. Такі зміни не позбавляють дипломатичний етикет сутності, але трансформують його прояви: зокрема, стриманий тон комунікації, чіткість формулювань і чітко структурована презентація позицій.

Дипломатичний етикет у воєнний час також виконує функцію вираження міжнародної солідарності. Прості жести – участь у меморіальних заходах, символічні візити на передову, публічні демонстрації підтримки – набувають вагомого політичного сенсу. Тут етикет переплітається з публічною дипломатією, і його правила стають інструментом комунікації, що виходить далеко за межі традиційного дипломатичного протоколу.

Порівнюючи дипломатичний етикет у мирний та воєнний періоди, можна виділити кілька істотних відмінностей (таблиця 1).

Ця таблиця не є універсальною нормою; вона радше ілюструє загальну тенденцію до адаптації, котра може варіюватися залежно від конкретної ситуації в державі чи регіоні.

Таблиця 1

Відмінності дипломатичного етикету під час воєнного часу та в мирний час

№	Аспект	Мирний час	Воєнний стан
1	Формат заходів	Урочисті прийоми, великі делегації	Стримані церемонії або онлайн-формати
2	Вручення вірчих грамот	Традиційні церемонії з офіційними делегаціями	Скорочені, без широкого кола учасників
3	Комунікація	Переважно особиста, з церемоніальними елементами	Дистанційна, оперативна, мінімалістична
4	Символічні дії	Культурні заходи, святкування	Солідарність, меморіальні події, підтримка
5	Пріоритети	Демонстрація репрезентативності	Безпека, функціональність, ефективність

Джерело: складено автором

Розглянемо реальні приклади трансформації норм дипломатичного етикету під час воєнного стану в Україні. Повномасштабна агресія проти України з лютого 2022 року створила безпрецедентні умови для функціонування дипломатичної служби. Дипломатичний етикет не був скасований – він був адаптований. Українська практика 2022–2026 років демонструє, як протокольні норми, закріплені у Віденській конвенції про дипломатичні зносини та Віденській конвенції про консульські зносини, реалізуються в умовах воєнного стану з урахуванням безпеки, оперативності та символічного виміру підтримки.

У 2022–2024 роках вручення вірчих грамот під час війни в Україні зберегло свою юридичну форму, проте за зміненого церемоніалу. Процедура вручення вірчих грамот в Україні здійснюється відповідно до норм міжнародного права й указів Президента України. Попри воєнний стан, цю процедуру не було припинено.

У 2022–2024 роках Президент України В. Зеленський регулярно приймав вірчі грамоти новопризначених послів іноземних держав у Києві. Проте формат церемоній був суттєво змінений:

- скорочено кількість присутніх;
- відсутні традиційні елементи розширеного протокольного супроводу;
- посилено безпекові заходи;
- мінімізовано часові рамки заходу.

Якщо в мирний час вручення супроводжувалося розширеною церемонією, участю почесної варти й розгорнутою протокольною частиною, то в умовах війни акцент було зроблено на швидкості та безпеці. Водночас юридична суть залишилася незмінною: посол набуває повноважень з моменту вручення грамот, як це передбачено ВКДЗ. Це демонструє принцип: форма змінюється, правова природа – ні.

Зазначимо, що в перші тижні повномасштабного вторгнення значна кількість іноземних дипломатичних представництв евакуювала персонал із Києва до Львова або за кордон. Це було реалізацією права держави на захист своїх дипломатів відповідно до ВКДЗ [8].

Однак уже навесні – влітку 2022 року відбулося поетапне повернення посольств до столиці України [9]. Серед перших відновили роботу в Києві представництва країн ЄС та «Великої сімки». Показовим став візит прем'єр-міністра Великої Британії Б. Джонсона до Києва у квітні 2022 року – дипломатичний жест, який мав не лише політичне, а й протокольне значення [10].

Протокол у цих випадках був мінімалістичним:

- відсутність урочистих прийомів;
- короткий формат зустрічей;
- обмежена кількість учасників;
- пріоритет безпеки над церемоніальністю.

Це суттєво відрізняється від довоєнної практики державних візитів, які передбачали розширену програму, культурні заходи, публічні виступи з великою аудиторією.

Протягом 2022–2024 років Україну відвідали десятки глав держав і урядів. Серед них – президент Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн, президент США Дж. Байден, лідери Польщі, країн Балтії, Франції, Німеччини. Особливо показовим був візит Дж. Байдена до Києва в лютому 2023 року.

У 2021 році саміт «Кримської платформи» відбувався з масштабною фізичною присутністю делегацій у Києві. Після початку повномасштабної війни формат було змінено. У 2022–2023 роках значна частина заходів проходила в онлайн-форматі. Протокол передбачав:

- визначення рівня представництва (глави держав, міністри, спецпредставники);
- сувору регламентацію часу виступів;
- попереднє погодження формулювань у спільних документах.

Цифровий формат став частиною дипломатичного етикету. Відеовиступи лідерів отримали такий самий статус, як і очні промови. Це важливий приклад того, як практика адаптується до воєнних умов, не порушуючи принципу старшинства і протокольної рівності [11].

Цікавим також є той факт, що з початку повномасштабної війни В. Зеленський відмовився від класичного ділового костюма на користь стилізованого мілітарного одягу під час міжнародних зустрічей.

Це стало новим символічним елементом дипломатичного етикету України у воєнний період. У мирний час подібне відхилення від дрес-коду могло б розглядатися як порушення протокольних норм. Проте в умовах війни воно стало частиною комунікативної стратегії держави. Водночас іноземні лідери, відвідуючи Київ, здебільшого зберігали класичний діловий стиль, що демонструє дотримання загальних норм міжнародної ввічливості. Отже, виникла нова модель: приймаюча сторона демонструє стан війни, гості – повагу через традиційний офіційний стиль.

Змінився формат організації міжнародних конференцій з безпекових питань. Під час проведення міжнародних зустрічей щодо оборонної підтримки України (формат «Рамштайн») українська дипломатія активно взаємодіяла з партнерами. Хоча сам формат зустрічей відбувається за кордоном, українська делегація діяла відповідно до принципів чіткої субординації та представництва; погодження позицій через дипломатичні канали; дотримання протокольної мови в офіційних заявах. Це приклад того, як під час війни зростає роль змісту, але протокольна рамка залишається незмінною.

Отже, аналізуючи практику трансформації норм дипломатичного етикету під час воєнного стану в Україні, можна стверджувати, що:

- жодну з базових норм ВКДЗ не було скасовано;
- змінено форму, але не юридичну суть протокольних процедур;
- церемоніальність поступила безпеці й оперативності;
- символічні жести (візити до Києва, спільні заяви, публічна підтримка) стали частиною нового воєнного дипломатичного етикету;

Україна демонструє дотримання міжнародно-правових стандартів навіть у стані війни.

Отже, практика України під час воєнного стану показує, що дипломатичний етикет не зникає в умовах кризи. Він трансформується, стає стриманішим, прагматичнішим і безпечнішим, але продовжує діяти на основі міжнародного права, національного законодавства й усталених протокольних принципів.

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що дипломатичний етикет в умовах воєнного стану не зазнає руйнації, а проходить етап структурної трансформації, зберігаючи при цьому свою нормативну основу. Українська практика 2022–2026 років переконливо демонструє: навіть за умов повномасштабної війни держава продовжує діяти в межах міжнародного права, насамперед відповідно до положень Віденської конвенції про дипломатичні зносини та Віденської конвенції про консульські зносини, а також відповідно до національного законодавства у сфері дипломатичної служби.

Порівняльний аналіз мирного та воєнного періодів засвідчує, що трансформація стосується передусім зовнішніх форм реалізації етикетних норм. Урочистість, масштабність заходів, розширений церемоніал поступаються місцем стриманості, функціональності та безпековим вимогам. Фундаментальні принципи – старшинство, взаємність, повага до суверенітету, дотримання дипломатичних імунітетів – залишаються незмінними.

Українська держава не відмовилася від протоколу, а переосмислила його практичне застосування відповідно до вимог безпеки та воєнної доцільності. Воєнний стан не скасував дипломатичний етикет, а перевів його в інший режим функціонування – більш концентрований, прагматичний і змістовно насичений. Трансформація норм не означає зміни сутності. Навпаки, саме в умовах війни чіткість протокольних процедур та інституційна дисципліна набувають особливої ваги, адже вони підтверджують стабільність держави та її здатність діяти в правовому полі навіть у період екстремальних викликів.

Список використаної літератури

1. Несправа М. В. Основи дипломатичного протоколу та етикету : навч.-метод. комплекс. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 84 с.
2. Віденська конвенція про дипломатичні зносини. URL: <https://surl.li/ftkrev> (дата звернення: 02.03.2026).
3. Віденська конвенція про консульські зносини. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/DKS/09.htm> (дата звернення: 02.03.2026).
4. Про дипломатичну службу : Закон України від 07.06.2018 № 2449-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text> (дата звернення: 28.02.2026).
5. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від від 01.07.2010 № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17> (дата звернення: 26.02.2026).
6. Ткач Д. І. Дипломатичний протокол та етикет (із практичної роботи досвідченого дипломата). *Наукові праці МАУП*. 2016. № 46. С. 51–55.
7. Романюк Н., Кухарик В. Основи дипломатії і дипломатичної роботи : опорний конспект лекцій. Луцьк, 2024. 76 с.
8. Грідіна І. Особливості дипломатичного протоколу та етикету під час російсько-української війни. *Актуальні проблеми науки та освіти* : зб. матеріалів XXV підсумкової наук.-практ. конф. викладачів МДУ, м. Київ, 10 лютого 2023 р. / за заг. ред. М. В. Трофименка. Київ : МДУ, 2023. С. 149–152.
9. Ще одна європейська країна повернула посольство до Києва. URL: <https://ua.news/ua/capital/shhe-odna-yevropejska-krayina-povernula-posolstvo-do-kyueva> (дата звернення: 02.03.2026).

10. До Києва з візитом без оголошення прибув британський прем'єр Джонсон. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-dzhonson-vizyt-kyiv/31794908.html> (дата звернення: 01.03.2026).
11. Волоснікова Н., Яцина В. Цифровий етикет і міжкультурна комунікація як інструменти ефективної взаємодії в системі міжнародних відносин. *Гілея*. 2025. Вип. 205–206. С. 57–62.

DIPLOMATIC ETIQUETTE UNDER MARTIAL STATE: TRANSFORMATION OF NORMS AND PRACTICES

Oksana Onyshchuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
Faculty of International Relations,
Department of European and Regional Studies
19 Sichovykh Striltsiv St., Lviv, 79000, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0000-9838-8143>*

The article examines the specific features of the functioning of diplomatic etiquette under martial law and analyzes the main directions of transformation of its norms and practices under the influence of contemporary military-political challenges. The relevance of the study is due by the fact that a full-scale war changes the conditions of activity of state institutions, in particular the diplomatic service, which requires the adaptation of traditional protocol rules to new security and organizational realities. The purpose of the study is to clarify the specifics of the functioning of diplomatic etiquette during martial law and to determine the nature of changes in its practical application.

The study uses a set of general scientific and special research methods, including analysis and synthesis to generalize theoretical approaches to diplomatic etiquette, a comparative method to compare its functioning in peacetime and wartime, as well as elements of institutional analysis to assess the impact of martial law on the activities of diplomatic institutions. The theoretical basis of the research is formed by the provisions of international law, primarily the Vienna Convention on Diplomatic Relations of 1961 and the Vienna Convention on Consular Relations of 1963, as well as the norms of the national legislation of Ukraine in the field of diplomatic service.

The article considers the main principles of diplomatic etiquette and analyzes how they are implemented under martial law. It is proved that these principles remain unchanged even during wartime, while transformations mainly affect the external forms of diplomatic practice. In particular, there is a reduction of ceremonial events, a change in the format of official meetings, an increasing role of remote communication, and stricter security requirements during protocol events.

Special attention is paid to the practice of Ukraine in 2022–2026, which demonstrates the adaptation of diplomatic etiquette to wartime conditions. It is shown that despite the transformation of ceremonial elements, the legal basis of diplomatic procedures remains unchanged, and protocol continues to perform the function of maintaining the stability of international relations. It is concluded that diplomatic etiquette during martial law does not lose its significance but transforms into a more restrained, pragmatic, and security-oriented form while preserving the fundamental principles of international diplomatic practice.

Key words: diplomatic etiquette, martial law, diplomatic protocol, international relations, public diplomacy, crisis communication, security.

Дата першого надходження статті до видання: 26.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026